

ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА И ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

**ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ
СОФИЯ 2022**

Докладът ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА И ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД се издава от Фондация Програма Достъп до Информация в рамките на проект "Прозрачност на административните съдилища", подкрепен с грант, осигурен от Фондация "Америка за България". Изявленията и мненията, изразени в този доклад, принадлежат единствено на Фондация Програма Достъп до Информация и не отразяват непременно вижданията на Фондация „Америка за България“ или нейните партньори.

Фондация „Америка за България“ е независима, непартийна и неполитическа американска благотворителна организация. Основана през 2008 година, Фондацията е наследник на Българо-американския инвестиционен фонд, създаден по Закона за подпомагане на източноевропейската демокрация от 1989 година чрез Американската агенция за международно развитие.

Фондация „Америка за България“ подпомага укрепването на динамична пазарна икономика и на институциите на демократичното общество в България и подкрепя страната в постигане на пълния ѝ потенциал на успешна и модерна европейска нация. Даренията, предоставени от Фондация „Америка за България“, развиват дългогодишните традиции на доброжелателство и приятелство между народите на САЩ и България. За повече информация: www.us4bg.org.

ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА И ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Доклад с препоръки

© Програма Достъп до Информация, 2022

© Авторски колектив:

адв. Александър Кашъмов

адв. Кирил Терзийски

адв. Стефан Ангелов

© Оформление: Адриана Иванова

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма – електронна, механична, фотокопирна или по друг начин – без писменото разрешение на издателя.

ISBN 978-954-9953-56-5 (online)

Съдържание

Увод.....	5
Методологични бележки	6
Развитие на правото на достъп до обществена информация	7
Особености при достъпа до информация от съдилищата	8
Активен и пасивен аспект при достъпа до информация от съдилищата	9
ПРЕПОРЪКИ.....	11
Препоръки по отношение на законодателството.....	11
Препоръки по отношение на вътрешните правила.....	11
Препоръки по отношение на практиките по публикуване	12
Препоръки към финансовата прозрачност на административните съдилища	12
НОРМАТИВНА УРЕДБА И СЪДЕБНА ПРАКТИКА ОТНОСНО ДОСТЪПА ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ СЪДИЛИЩАТА.....	13
Международни стандарти относно достъпа до обществена информация	13
Национална нормативна уредба относно достъпа до информация от съдилищата ...	15
а. Приложимост на понятието „обществена информация“ към информацията, създавана и съхранявана от съдилищата според законодателството и съдебната практика	16
б. Достъпът до информация от съдилищата и неговите ограничения според законодателството и съдебната практика	18
Обществени дебати, свързани с публикуването на информация и прилагане на ограниченията според практиката на съдилищата	19
а. Публикуване на информация и прилагане на ограниченията в интернет страницата на ВАС	20
б. Публикуване на информация и документи по класифицирани дела	21
Съдебна практика по случаи на отказ на информация по заявления, подадени по реда на ЗДОИ	22
Вътрешни правила на Върховния административен съд и административните съдилища	28
а. Правила относно публикуването на съдебни актове и правила относно достъпа до обществена информация	29
б. Правила относно идентифицирането на дела от обществен интерес.....	30

в. Други правила от значение за достъпа до информация	30
ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ОТ ПРАВОРАЗДАВАТЕЛЕН ХАРАКТЕР	31
Вътрешни правила относно публикуването на съдебни актове	31
Цел на вътрешните правила относно публикуването на актове	32
Какви съдебни актове подлежат на публикуване?	33
Какви съдебни актове не подлежат на публикуване?	34
Изводи от прегледа на публикуваните съдебни актове	35
Ограничения на правото на информация при публикуването на съдебни актове	36
а. Защитени чрез ограниченията права и легитимни интереси	36
б. Баланс на интереси	36
в. Проблеми в балансирането на интереси, произтичащи от отразяване на нормативната уредба във вътрешните правила – чл.136 от ГПК	37
Форми на прилагане на ограниченията при публикуване	39
Публикуване на съдебни актове без мотиви	39
Заличаване на лични данни от съдебните актове и протоколи	40
Заличаване на лични данни преди публикуване на съдебни актове съгласно закона	41
Заличаване на лични данни преди публикуване на съдебни актове съгласно вътрешните правила на съдилищата	42
Заличаване на друга информация преди публикуване на съдебни актове съгласно вътрешните правила на съдилищата	44
Заличаване на информация преди публикуване на съдебни актове съгласно резултатите от проведеното от ПДИ проучване	45
Изводи относно заличаването на данни преди публикуване	47
ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ, СВЪРЗАНА С АДМИНИСТРАТИВНО-	
ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА СЪДА.....	49
Правна уредба и вътрешни правила	49
Индикатори за проучване на интернет страниците	50
Обсъждания във фокус групи/ Интервюта	50
а. Въпрос № 12 - Какви категории информация се публикуват на страницата на съда?	50
б. Въпрос № 13 - Направена ли е в някакъв вътрешен акт систематизация на всички категории информация, които подлежат на публикуване на страницата на съда	

съгласно нормативната уредба, тъй като тези задължения са разпръснати в АПК, ЗСВ и няколко правилника и наредби?.....	50
Резултати от проучване на интернет страниците	51
Изводи относно публикуването на информация, свързана с административно-организационната дейност на съда	53
БЮДЖЕТНА И ФИНАНСОВА ПРОЗРАЧНОСТ И ИНТЕГРИТЕТ	54
Конституционна уредба относно публикуването на информация, свързана с бюджетната и финансовата прозрачност	54
Законова уредба относно публикуването на информация, свързана с бюджетната и финансовата прозрачност	54
Резултати от проучването на публикуването на финансова и бюджетна информация	55
Резултати от проучването на публикуването на декларации за имущество и интереси	56
Резултати от проучването на публикуваната информация в секция „Профил на купувача и обществени поръчки“	57

Увод

Законодателството за достъп до обществена информация възниква през втората половина на XVIII век в Кралство Швеция. То се развива в поредица от други национални закони в периода от средата на XX век досега.

Много национални закони относно достъпа до свободата на информация, особено по-старите, създават задължение за предоставяне на информация само за органите на изпълнителната власт. Това обаче не означава, че достъпът до информация от органите на съдебната и законодателната власт в тези държави не е гарантиран. В тях предоставянето на информация от законодателната и съдебната власт се урежда от други закони. По-модерният подход, срещан през последните две десетилетия, е правото на достъп до информация да бъде регламентирано от един закон, който обхваща задълженията на органите и на трите власти, както и на поредица други публични институции и лица, изпълняващи обществени функции.

Достъпът до информация, съхранявана от съдилищата, има своите специфики, свързани с типичната дейност на тези институции. По тази причина често в различните държави се създават правила, които разграничават, от една страна, достъпа до документите, свързани с правораздавателната дейност, и от друга – достъпа до друга информация, свързана с административната и финансова дейност на съдилищата. По отношение на информацията от правораздавателен характер, често правната уредба разграничава нива на достъп, като страните по делата имат право на достъп до информацията, съдържаща се в тях, в по-голям обем от третите лица. Също така, адвокатите, пълномощници на страните, ангажираните с конкретно дело прокурори и юрисконсулти, както и останалите адвокати имат по-голям обем на достъп, най-често равен на достъпа на страните по делата. Медиите и журналистите в много системи също имат привилегирован достъп, който е с по-тесен обем от този на страните и другите участници в процеса, но е по-голям от този на страничните лица. Естествено, най-висока степен на достъп до делата имат ангажираните с разглеждането им съдии. В изключителни случаи за тях може да възникнат проблеми при достъпа до документи, намиращи се извън съдебната папка, но имащи отношение към делото. Това става в случаите, когато дадени институции и служби

предпочитат съхранявани от тях документи да останат в тайна, тъй като са класифицирана информация.

Следва да се подчертае, че посочените различни нива на достъп са характерни за достъпа до информация от правораздавателен характер, но не и за достъпа до информация, свързана с бюджета, финансовите отчети, администрацията, почтеността на магистратите и др. По отношение на достъпа до последните категории информация, съдилищата показват сходство с всички останали видове публични институции.

По отношение на достъпа до двете посочени категории информация, съхранявана от съдилищата, в редица национални законодателства се наблюдава отделна регламентация, като достъпът до единия вид информация се осъществява на основание на един законов акт, а достъпът до другия вид – на основание на друг, различен закон.

Методологични бележки

Настоящият доклад се основава на преглед и анализ на законодателството, действащите вътрешни правила на Върховния административен съд и административните съдилища, и на преглед на съдебната практика и практиките по публикуване на информация на интернет страниците на тези институции. През 2020 г. екипът на ПДИ формулира и изпрати въпросници-интервюта до ВАС и всички административни съдилища. Координаторите на ПДИ в областните градове осъществиха връзката с ръководителите и отговорните длъжностни лица в институциите. Всички съдилища с едно изключение предоставиха отговори на поставените въпроси, които хвърлиха светлина върху начина, по който се прилага нормативната уредба относно публикуването на информация в интернет страниците на институциите.

В периода февруари – март 2021 г. бяха проведени три срещи, съответно с три основни групи заинтересовани в процеса на предоставяне на информация от административните съдилища и ВАС: журналисти, неправителствени организации и представители на ВАС и административните съдилища.

В периода 23 юли – 23 август 2021 г. беше осъществено проучване на интернет страниците на ВАС и административните съдилища. Проучването бе

основано на специално изработена за целта методология. Въпросникът включваше 46 въпроса, разпределени в три секции, съответно свързани с публикуването на информация от административен, правораздавателен и финансов характер.

В анализа е взет предвид и богатият опит на ПДИ при консултирането на случаи и защитата и представителството по дела, образувани срещу отказ да бъде предоставена информация, свързана с дейността на съдебната система.

Докладът е изготвен от Правния екип на ПДИ в състав - адв. Александър Камов (ръководител на правния екип), адв. Кирил Терзийски и адв. Стефан Ангелов (членове на правния екип).

Развитие на правото на достъп до обществена информация

През последните две десетилетия се наблюдава бурно развитие в законодателната уредба на правото на достъп до обществена информация или правото на свобода на информацията, както е наричано в някои системи. Ако през 1999 – 2000 г. броят на тези закони е двадесетина в световен мащаб, то в началото на XXI век цифрата нараства в пъти. Към 2022 г. в света са приети над 130 национални закони, тоест повече от 2/3 от общия брой на държавите членки на Организацията на обединените нации имат такава правна уредба.

През 2005 г. в Решение по делото *Claude Reyes срещу Чили* Интер-американският съд по правата на човека призна правото на достъп до информация, съхранявана от държавата, като гарантирано с Американската конвенция за правата на човека. През 2009 г. в две решения по жалби срещу Унгария Европейският съд по правата на човека прие, че необоснованият отказ да бъде предоставен достъп до обществена информация, респ. да бъде изпълнено влязло в сила съдебно решение, отменящо такъв отказ на национално ниво, представлява нарушение на чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека. Неизпълнението на решение на Върховния административен съд, с което е отменен отказ на кмет за предоставяне на обществена информация, е прието за такова нарушение и по делото *Гусева срещу България*¹. На 8 ноември 2016 г. Голямата камера на ЕСПЧ прие

¹ Решение от 17 февруари 2022 по жалба № 6987/07.

решение по делото *Magyar Helsinki Bizottság срещу Унгария*², с което бе категорично прието, че е в нарушение на чл.10 от ЕКПЧ отказът да бъде предоставена информация кои адвокати са осъществявали защита в полицейските управления по линия на безплатната правна помощ. В този случай правото на информация надделява над защитата на личните данни, според Съда в Страсбург. Освен от значение за развитието на тълкуването на Европейската конвенция за правата на човека и на правото на достъп до обществена информация, това решение е важно и за разбирането, че по отношение на достъпа до информация, свързана с въпросите за защитата по конкретни производства и дела, също се прилагат принципите на това законодателство.

През декември 2020 г. влезе в сила Конвенцията за достъп до официални документи на Съвета на Европа. Конвенцията е първият международен документ, създаващ регламентация относно правото на достъп до обществена информация. В нея е посочено, че правото на информация се отнася и до такава, която се съхранява от органите на съдебната власт.

Особености при достъпа до информация от съдилищата

Достъпът до информация, съхранявана от съдилищата, е от значение за всяко демократично общество. Правораздавателната дейност съпътства неизменно понятието за правова държава и върховенство на закона /правото/, които са основни принципи, гарантирани с Конституцията. Поради това по отношение на тази проблематика следва да се отбележи не само основното право на гражданите на достъп до информация, но и публичността на правораздаването. Съгласно Конституцията и Европейската конвенция за правата на човека съдебният процес е поначало публичен. Достъпът до информация и прозрачността на правораздаването са част от гаранциите за справедлив процес, гарантиран с чл.6 от Европейската конвенция за правата на човека. Те допринасят и за утвърждаването на доверието в правосъдието, което е в самата основа на понятието за демократично общество.

² Решение от 8 ноември 2016 по жалба 18030/11.

Що се отнася до административното правораздаване, то притежава и допълнителна специфика. За разлика от другите видове съдебен процес – наказателен и граждански, в които е важно гражданите да имат доверие във въздаването на справедливост от държавата, в административния процес има и допълнителен елемент. В него се осъществява на практика правилото „власт контролира власт“, което е характерно за принципа на разделение на властите и тяхното взаимно отнасяне. Дейността на изпълнителната власт се контролира от страна на съдебната власт по отношение на спазването на закона и на принципа на законността. По този начин се гарантира и защитата на правата и свободите на гражданите и другите лица.

Поради това, чрез публичността и прозрачността на административния съдебен процес се осъществява в пълнота и прозрачността относно дейността на всички административни органи, включително по въпросите относно законосъобразността на техните актове, действия и бездействия. Отделно се осъществява и функцията по гарантиране на справедлив процес и на утвърждаване и укрепване на доверието на обществото в административното правораздаване.

Активен и пасивен аспект при достъпа до информация от съдилищата

Разделението на информацията, създавана и съхранявана от съдилищата, на два вида – на информация за административно-организационната дейност и ръководните функции на съда и на информация за правораздавателната дейност – намира приложение основно при търсене на информация, която не е публикувана, със заявления по ЗДОИ. Това разделение придобива условен характер, когато се изследва въпросът за това каква информация са длъжни да публикуват съдилищата. Причината е, че голяма част от информацията, която е свързана с правораздавателната дейност на съдилищата и според съдебната практика е достъпна само за страните по делата по реда на специалните закони, всъщност се публикува на интернет страниците на съдилищата и на практика е достъпна за всеки. Това важи за насрочването на делата, протоколите от съдебните заседания (само по административните дела) и постановените съдебни актове. Разликата е, че докато страните по делата получават тази информация в пълен обем, то

останалите потребители получават достъп до същата информация при публикуването ѝ, но със заличени лични данни.

ПРЕПОРЪКИ

Препоръки по отношение на законодателството

- Да се измени чл.64, ал.4 от Закона за съдебната власт, като се премахне възможността да бъдат публикувани съдебни актове без мотиви. Ограничаването на публичността на съдебни актове следва да се сведе до заличаване/ обезличаване на информация, от която би могло да бъдат идентифицирани страните по делата;
- Да се отмени разпоредбата на чл.64, ал.3 от Закона за съдебната власт, според която публикуването на съдебни актове става по начин, който не позволява идентифицирането на физически лица. Защитата на личните данни е предвидена в алинея първа от чл.64 и се изразява публикуване „при спазване на изискванията за защита на личните данни“, а не в тотално анонимизиране на всички участници в съдебния процес;
- Да се измени чл.136, ал.1 от ГПК, като се прецизират две от основанията за ограничаването на публичността на съдебния процес (предвидени в т.1 и т.4), така че да съответстват на защитените интереси съгласно чл.41 от Конституцията и чл.10 от Европейската конвенция за правата на човека.

Препоръки по отношение на вътрешните правила

- Да бъдат изброени изчерпателно документите от съдебните дела, подлежащи на публикуване (решения, определения, разпореждания, протоколи, графици за насрочване и др.);
- Да бъдат изцяло идентифицирани без изключение всички публични институции и юридически лица, споменавани в публикуваните съдебни актове;

- Да бъдат идентифицирани в достатъчна степен в публикуваните съдебни актове съдиите, прокурорите, адвокатите и юрисконсултите, съдебният секретар, които участват в делата, както и лица, заемащи публични длъжности и осъществяващи публични дейности;
- Да бъдат публикувани съдебните актове или части от тях по класифицираните дела, като бъде заличавана само информация, чието узнаване би навредило на някой от защитените интереси съгласно ЗЗКИ;
- Да бъдат приети правила, свързани с активното оповестяване на информация по дела от висок обществен интерес.

Препоръки по отношение на практиките по публикуване

- Да бъде осигурен достъп до електронните дела, по образец на ВАС и Административен съд – София град, с възможност за търсене по жалбоподател, ответник, номер на дело, година или ключова дума;
- Да не бъдат заличавани имена на публични институции, юридически лица, прокурори, адвокати и юрисконсулти от съдебните актове.

Препоръки към финансовата прозрачност на административните съдилища

- Първостепенният разпоредител с бюджета на съдебната власт - Висшият съдебен съвет - да публикува годишните финансови отчети на всички административни съдилища и Върховния административен съд;
- Административните съдилища и Върховният административен съд да публикуват по своя инициатива годишните си финансови отчети.

НОРМАТИВНА УРЕДБА И СЪДЕБНА ПРАКТИКА ОТНОСНО ДОСТЪПА ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ СЪДИЛИЩАТА

Международни стандарти относно достъпа до обществена информация

Правото на достъп до информация, съхранявана от публични институции, е неделима част от основното право на свобода на изразяване. Това е основание да се твърди, че това право е гарантирано с чл.19 от Всеобщата декларация за правата на човека и чл.19 от Международния пакт за гражданските и политическите права. През 2005 г. правото на достъп до информация от публичните институции е признато за гарантирано от чл.13, § 1 от Американската конвенция за правата на човека³, а през 2016 г. – от чл.10, § 1 Европейската конвенция за правата на човека.

Според посочените норми на международното право, в правото на всеки „да търси, получава и разпространява информация“ (в ЕКПЧ само правото „да получава и разпространява информация“) е включено и правото на всеки на достъп до информация, съхранявана от публичните институции.

Отделно, с чл.6, § 1 от Европейската конвенция за правата на човека е гарантирано правото на справедлив процес. В изречение първо от тази разпоредба *inter alia* е посочено изрично, че „всяко лице има право на справедливо и публично гледане на неговото дело ...“. В изречение второ от разпоредбата е посочено, че „съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и национална сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или, само в необходимата според съда степен, в случаите, когато поради особени обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието“. По този начин европейският стандарт свързва неразривно публичността на процеса и съдебното решение със справедливия процес. Тази публичност е принцип, а ограничаването ѝ е

³ Решение по делото *Clause Reyes* срещу Чили.

изключение от принципа, допустимо единствено за защитата на изрично изброени права и легитимни интереси.

С приетата през 1981 г. Препоръка R (81)19 на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа е прието, че всички лица имат правото при поискване да получат достъп до информация, съхранявана от държавни органи, които не са законодателни или съдебни. Отказ не може да бъде направен поради това, че заявителят няма конкретен интерес към дадената материя.

С Препоръка 2002(2) на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа относно достъпа до официални документи са приети по-подробно формулирани стандарти относно правото на достъп до информация. Разяснена е значимостта на правото на достъп до информация и е разширен обхватът на понятието „държавни органи“. Те не включват съдилищата, но с II, 1, „Приложно поле“ е посочено, че държавите-членки следва да разгледат от гледна точка на националното си законодателство и практика доколко принципите на тази препоръка могат да се прилагат и към информацията, съхранявана от законодателните и съдебните органи. В препоръката са създадени детайлни стандарти, осигуряващи ограничителното прилагане на изключенията от правото на достъп до информация.

Конвенция № 205 на Съвета на Европа за достъп до официални документи, приета на 27 ноември 2008 г. е първият в света правнозадължителен международен документ, който съдържа подробна уредба на въпросите, отнасящи се до правото на достъп до информация, съхранявана от публичните институции. В разпоредбата на чл.1, § 2, „а“ (i) от Конвенцията е дадено определение на понятието „публични институции“. За първи път в него се включват и органи на съдебната власт, доколкото изпълняват административни функции съгласно националното законодателство. Според друга разпоредба - чл.1, § 2, „а“ (ii), т.2 от Конвенцията, държавите-членки могат да заявят чрез декларация, че в дефиницията на „публични институции“ се включват органите на съдебната власт и по отношение на другите техни дейности, различни от административните функции.

Заложеният в чл.6, § 1 от ЕКПЧ принцип на публичност на съдебния процес и решението по делото е допълнително доразвит в Препоръка Rec

(2003)13 на Комитета на министрите до държавите-членки на Съвета на Европа за предоставянето на информация чрез медиите относно наказателни производства. В препоръката е посочена необходимостта да бъде извършван баланс между конкуриращи се права с оглед намиращите се в потенциален конфликт интереси, защитени с чл.6, чл.8 и чл.10 от ЕКПЧ.

Национална нормативна уредба относно достъпа до информация от съдилищата

При определянето на методологията направихме обзор на стратегическите документи и нормативните актове, които засягат достъпа до информация от административните съдилища. Условно тези документи могат да бъдат разделени в две групи спрямо своя обхват. В първата попадат тези обвързващи или общи за всички държавни органи като Конституцията на Република България, Закона за публичните финанси, Закона за обществените поръчки, Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, както и самият Закон за достъп до обществена информация сред нормативните актове, или Националната програма за развитие „България 2030“ сред стратегическите документи.

Във втората група попадат стратегическите документи и нормативни актове, които са конкретно насочени към съдебната власт и административните съдилища. Идентифицирахме и прегледахме пет относими стратегически документа: Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система; Пътна карта за изпълнението на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система; Актуализирана пътна карта за изпълнението на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система; Комуникационна стратегия на съдебната власт 2014-2020; и Медийна стратегия на съдебната власт. Правила относно достъпа до информация от административните съдилища се съдържат в общо девет нормативни акта: Административнопроцесуалния кодекс; Закона за съдебната власт; Наредба № 6 от 03.08.2017 г. за извършване на процесуални действия и удостоверителни изявления в електронна форма; Наредба № 1 от 09.02.2017 г. за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт; Наредба № 5 от 01.06.2017 г. за организацията и реда за водене, съхраняване и достъп до електронните дела

и начина на съхраняване на доказателствата и доказателствените средства по делата, както и вътрешния оборот и съхраняването на друга информация, обработвана от съдебната администрация; Наредба № 14 от 22.05.2019 г. за придобиване на квалификация по професията „Съдебен служител“; Наредба № 1 от 01.02.2019 г. за придобиване на юридическа правоспособност; Правилник за администрацията в съдилищата; и Правилник за вътрешния ред за използването на електронен подпис и електронна идентификация от органите на съдебната власт.

Общият преглед на стратегическите документи и нормативната база ни позволи да оформим и подготвим стандартизираните интервюта с представители на административните съдилища, както и кръглите маси за дискусия. Друг от резултатите на този преглед беше създаването на критериите за Проучването на активната прозрачност на административните съдилища: 2021 г. Тези критерии са всъщност изцяло основани на изследването на изпълнението задължения, произтичащи от нормативните актове. Най-много конкретни задължения за публикуване на информация от административните съдилища намерихме в АПК, ЗСВ и Наредба № 6. Конкретните критерии и резултатите от Проучването ще бъдат разгледани в следващите части от настоящия доклад.

а. Приложимост на понятието „обществена информация“ към информацията, създавана и съхранявана от съдилищата според законодателството и съдебната практика

Информацията, създавана и съхранявана от съдилищата попада напълно в обхвата на понятието обществена информация по чл. 2, ал. 1 от ЗДОИ. Това се отнася както към информацията, свързана с правораздавателната дейност на съда (решения, определения и протоколи от заседания), така и към тази, свързана с административно-организационната дейност на съда (вътрешни правила, правилници, инструкции, заповеди, доклади, отчети и др.). Информацията, свързана с правораздавателната дейност на съда представлява предимно официална обществена информация по смисъла на чл. 10 от ЗДОИ. Решенията и определенията на съда несъмнено представляват актове на държавни органи. Информацията, свързана с административно-организационната дейност на съда

представлява предимно служебна обществена информация по смисъла на чл. 11 от ЗДОИ.

В общ план правилата относно публичността на съдебната информация са прости, затова и законодателството в тази област е в спартански стил. ЗСВ въвежда задължение за публикуване на съдебните актове (решенията и определенията), а АПК добавя към това задължение и публикуването на протоколите по административни дела (чл. 142а от АПК).

Председателите на районните съдилища публикуват актовете на съда по силата на чл. 80, ал. 1, т. 15 от ЗСВ, тези на окръжните съдилища по чл. 86, ал. 1, т. 18, тези на административните съдилища по чл. 93, ал. 1, т. 12, тези на апелативните съдилища по чл. 95, ал. 1, т. 12 и тези на апелативните съдилища по чл. 106, ал. 1, т. 15 от ЗСВ. Председателят на ВКС публикува актовете на съда по силата на чл. 114, ал. 1, т. 16, а председателят на ВАС по чл. 112, ал. 1, т. 16 от ЗСВ. Също така, председателите на ВКС и ВАС имат задължение да организират публикуване на ежемесечни бюлетини (чл. 114, ал. 1, т. 17 и чл. 122, ал. 1, т. 17 от ЗСВ).

Тълкувателните решения се публикуват ежегодно в бюлетин, който се издава от Върховния касационен съд или Върховния административен съд, а тълкувателните постановления - в двата бюлетина (чл. 133 от ЗСВ).

Единствената друга информация, която председателите на съдилища имат задължение да публикуват според основните закони е доклади за дейността си. По силата на чл. 80, ал. 1, т. 16 от ЗСВ председателите на районните съдилища имат задължение да публикуват доклади за дейността си, по чл. 86, ал. 1, т. 19 – председателите на окръжни съдилища, по чл. 95, ал. 1, т. 15 - председателите на административните съдилища, по чл. 106, ал. 1, т. 16 – председателите на апелативни съдилища, по чл. 114, ал. 1, т. 15 – председателят на ВКС и по чл. 122, ал. т. 15 – председателят на ВАС. Останалите задължения за публикуване на информация, свързана с дейността на съдилищата, са уредени в специални закони или наредби.

Публичността на заседанията и актовете на съдилищата се определя от съдебната практика като информация за правораздавателната дейност на съда. Тази дейност на съда, която е свързана с въпросите кой, кога, какво, как и защо реши? Съдилищата в качеството си държавни органи обаче изпълняват и редица административни дейности. Информацията за тази, най-общо казано останала част от дейността на съда, се определя от съдебната

практика като информация за административно-организационната дейност на съда.

б. Достъпът до информация от съдилищата и неговите ограничения според законодателството и съдебната практика

Информацията от съдилищата е в по-различно положение (но не чак уникално) от тази, която съхраняват органите на изпълнителната власт, тъй като е обект на достъп от два основни вида потребители – страните по делата и всички останали. Информацията, съхранявана от някои органи на изпълнителната власт, например тези, предоставящи административни услуги, е в подобно положение – редът и обхватът на достъп е един за потребителя на услугата и друг за всички останали, така че разлики има, но чак уникалност – не.

Съдебните решения, постановени по дела, подкрепени от ПДИ, срещу откази на съдилища да предоставят информация, ясно показват, че е налице трайна съдебна практика, според която информацията за дейността на съдилищата се дели на два основни вида – такава, която е свързана с административно-организационната дейност и общото ръководство на съда и такава, която е свързана с правораздавателната дейност по конкретни дела. Първият вид информация е достъпна за всеки по реда на ЗДОИ, а вторият – само за страните по делата по реда на специалните закони.

В българското законодателство подобно разделение не е направено, включително и в ЗДОИ, който въвежда общо задължение за предоставяне на информация по реда на ЗДОИ за съдилищата в качеството им на държавни органи. Основания за подобно разделение обаче се откриват в някои международни актове, като например Конвенцията за достъп до официални документи на Съвета на Европа. В чл. 1 на Конвенцията е отбелязано, че за целите на Конвенцията понятието „публични институции“ включва и органите на съдебната власт дотолкова, доколкото те изпълняват административни функции съгласно националното законодателство. Съдебната практика извежда по тълкувателен път това разделение на видовете информация, създавана и съхранявана от съдилищата, като го мотивира с разпоредбите на ЗСВ, които предвиждат специален ред за достъп до информация за работата на съдебната власт по конкретни дела.

Според съдебната практика, съгласно българското национално законодателство достъпът до информацията относно правораздавателната дейност на съдилищата е регламентиран в ЗСВ. Съгласно чл. 5, ал. 1 от ЗСВ гражданите и юридическите лица имат право на информация за съдебната власт, като в ал. 2 е предвидено задължение на органите на съдебната власт да осигуряват откритост, достъпност и прозрачност на действията си по реда на ЗСВ и процесуалните закони. Освен това за съдилищата съществува конкретно задължение по чл. 64, ал. 1 от ЗСВ да публикуват актовете си незабавно след постановяването им на интернет страницата на съответния съд при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) и Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ). По този начин принципът на откритост, достъпност и прозрачност е гарантиран и всеки, който има интерес, може да се запознае с тези актове. Относно предоставянето на информация, която не е свързана с правораздавателната дейност на съдилищата, а касае административно-организационната дейност, свързана със съдебната администрация и общото ръководство на съда, не е регламентиран специален ред в ЗСВ. Ето защо, когато искането касае информация от този вид, приложим е общият режим по ЗДОИ.

Обществени дебати, свързани с публикуването на информация и прилагане на ограниченията според практиката на съдилищата

Публикуването на съдебни решения в интернет страниците на съдилищата в България започна в първото десетилетие на XXI век. Първи поред в това отношение и ползващ се с репутацията на публикуващ информация в най-голям обем е Върховният административен съд, чиято интернет страница бе създадена през 2000 г. Степента на публикуване и обемът на публикуваната информация на интернет страницата на ВАС се промениха в рамките на изминалите две десетилетия. Основно съображение за промените е защитата на личните данни на физическите лица, участващи в едно или друго качество в съдебните дела. Практиката и промените в публикуването от страна на ВАС намират отражение и в практиката на административните съдилища, тъй като е пръв в публикуването на информация в интернет, пример за останалите съдилища и касационна инстанция по отношение на решенията, постановявани от тях. През годините

се постави и въпросът относно публикуването на информация, включително решения по дела, в които се съдържа класифицирана информация. През 2014 г. ВКС постанови тълкувателно решение. През 2021 г. тълкувателно дело по сходен въпрос е образувано и пред ВАС. Тълкувателното дело, образувано по искане на министъра на правосъдието, е за тълкуване на въпроса: „Подлежат ли на публикуване и каква част от тях съдебните актове по дела, по които е приложена класифицирана информация?“⁴.

а. Публикуване на информация и прилагане на ограниченията в интернет страницата на ВАС

По всяко административно дело в сайта на съда са достъпни протоколите, определенията и решенията, както и данни за насрочването на делата. Те са подредени в единна цялост, като на всяко дело съответства достъпно в интернет електронно дело. Информация за делата може да се търси по ключова дума и година.

В периода от 2000 г. до 2015 г. в електронните дела в интернет страницата на ВАС можеха да се прегледат свободно и жалбите на гражданите и юридическите лица, инициирали оспорването на административни актове, както и съдържанието на самите оспорени актове. Тази информация бе особено важна, за да се разбере естеството на конкретния спор.

През 2010 г. при публикуването на документи в интернет страницата на ВАС започна заличаване на единния граждански номер на физическите лица, участници в административните дела.

През 2016 г. със заповед на председателя на ВАС бяха приети нови правила относно публикуването на информация на сайта на съда. Повод за това е производство пред Комисията за защита на личните данни по жалба на физическо лице, което се е оплакало от факта на публикуване на имената и адреса му в публично достъпната база данни на ВАС. През септември 2016 г. са приети и обявени новите правила.

Според тях, копията от жалби и административни актове – заповеди, решения, наредби, правилници, постановления и др. бяха изцяло премахнати от достъпните в интернет страницата на ВАС електронни дела, като бе

⁴ Вж. ВАС, Новини 22.12.2021: [Върховният административен съд образува четири нови тълкувателни дела](#)

преустановено и публикуването им в бъдеще. Бе приложена политика на обезличаване, според която бяха анонимизирани и представени с инициали всички жалбоподатели, независимо дали са физически или юридически лица, административните органи, адвокатите и юрисконсултите – процесуални представители на страните. Общо 13 категории данни са приети за подлежащи на обезличаване преди публикуване на съдебни актове в интернет страницата на ВАС.

Срещу заповедта на председателя на ВАС от 2016 г. за утвърждаване на вътрешни правила относно заличаване на личните данни в публикуваните съдебни актове бе подадена жалба от шестнадесет репортери и неправителствена организация. С определение на Административен съд – София град⁵, оставено в сила от Върховния административен съд⁶, е прието, че жалбоподателите нямат правен интерес от оспорването, а се касае за вътрешно-служебна дейност на председателя на ВАС, поради което производството по делото е било прекратено. Понастоящем е висяща жалба пред Европейския съд по правата на човека за нарушение на чл.10 от ЕКПЧ чрез непропорционалното заличаване на данни от електронните дела на ВАС и отказа да бъде предоставена съдебна защита на правото⁷. Междувременно бяха приети нови вътрешни правила относно заличаването на данни в подлежащите на публикуване съдебни актове, с които е приет пропорционален подход при прилагането на ограничения на правото на информация. Промяната се изразява основно в предоставянето на по-голям обем информация относно участващите в производствата лица, като подходът на пълното анонимизиране на имената на всички бе изоставен. Понастоящем действат правила от 2021 г. По-късно през 2021 г. Европейският съд по правата на човека публикува комуникация на жалбата и постави въпроси към правителството и жалбоподателите⁸.

б. Публикуване на информация и документи по класифицирани дела

През 2014 г. председателят на Върховния касационен съд отправи искане до Общото събрание на наказателната колегия да постанови тълкувателно решение по въпроси, свързани с ограниченията на

⁵ Определение № 989/14.02.2017 г., постановено по адм. дело № 11173/2016 г. на АССГ.

⁶ Определение № 6219/18.05.2017 г., постановено по адм.дело № 4422/2017 г. на ВАС, V о.

⁷ Жалба № 80857/2017 г.

⁸ Публикувана на 23 септември 2021.

публичността и информацията, свързани с наказателни дела, по които се съдържа класифицирана информация. С тълкувателно решение № 4 от 3 декември 2014 г. по тълк. дело № 4/2014 г. на Общо събрание на Наказателната колегия (ОСНК) на ВКС бе прието, че наличието на приложения по наказателно дело материали, представляващи класифицирана информация и получени чрез използване на специални разузнавателни средства, представлява допустимо, но недостатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл. 263, ал. 1 от НПК. За всеки конкретен случай и независимо от положения гриф за сигурност, според ВКС, съдът е длъжен самостоятелно да прецени дали доказателствените материали съдържат държавна тайна и да приложи ограничението по чл.263, ал. 1 от НПК при спазване на критериите за относимост, необходимост и съразмерност. Когато съдът приеме за необходимо да бъде проведено заседание при закрити врати, това следва да се отнася само до отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информация, представляваща държавна тайна.

Според ВКС, определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал. 1 от НПК, следва да бъдат мотивирани. Становището на съда по посоченото тълкувателно дело е, че „съдебните актове по дела, по които са приложени веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, се публикуват изцяло (диспозитив и мотиви). В случаите, когато съдебното производство или част от него е протекло при закрити врати на основание чл. 263, ал. 1 от НПК задължително се публикува диспозитивът, а мотивите само в онази част, в която не се коментира информация, представляваща държавна тайна“.

Съдебна практика по случаи на отказ на информация по заявления, подадени по реда на ЗДОИ

Прегледът на съдебните решения по дела срещу отказ на съдилища, подкрепени от ПДИ, показва, че според съдебната практика следната информация е свързана с административно-организационната дейност и ръководните функции на съда и съответно е достъпна за всеки по реда на ЗДОИ:

- информация за съдебните заседатели, които са членове на Съвета на съдебните заседатели;
- информация за проведените заседания от Съвета на съдебните заседатели;
- вътрешни правила за организацията на работата и правилата за поведение на съдебните заседатели;
- информация, свързана с постановяването на съдебните актове в разумен срок;
- информация за номер на дело, съдия-докладчик, дата на заседанието, в което делото е обявено за решаване или дата на произнасяне на присъдата;
- информация за издадените разрешения за разкриване на банкова тайна.

Прегледът на съдебните решения по подкрепени от ПДИ дела срещу отказ на съдилища показва, че според съдебната практика мотивите към присъди по наказателни дела са информация, свързана с правораздавателната дейност на съда, която хората търсят. Според практиката мотивите към присъди по наказателни дела са достъпни само за страните по делата по реда на ЗСВ и процесуалните закони.

Тези категории информация естествено не са изчерпателни, но ясно показват, че практиката по делата на ПДИ е идентична с общата съдебна практика по темата. Конкретните дела и съответните съдебни решения са следните:

1. Дело на Българския хелзинкски комитет (БХК) срещу отказ на председателя на Софийски градски съд (СГС):

- Искане за достъп до съдебните актове по дела по Закона за защита от дискриминация (ЗЗод), както и информация за висящите дела по този закон, изпратените на горна инстанция и архивираните.
- Председателят на СГС отказва с мотив, че справки по съдебните дела могат да се правят само от страните по делата.

- АССГ отменя отказа като приема⁹, че исканата информация е обществена информация, тъй като осъществяването и реализирането на правата на гражданите, гарантирано от Конституцията и от действащите нормативни актове, сред които и ЗЗод, е свързано с общественият живот в страната.

2. *Дело на Крум Благов (журналист) срещу отказ на Софийски районен съд (СРС):*

- Искане за достъп до информация за работата на съдебните заседатели, описана в 6 точки от заявлението:
 - а.) В колко дни през 2008 г. е участвал в съдебни заседания всеки от определените за СРС съдебни заседатели?;
 - б.) Какъв е размерът /брото/ на възнаграждението на съдебен заседател в СРС за участие в съдебно заседание?;
 - в.) Има ли случаи на участие на съдебен заседател в повече от едно съдебно заседание на ден и ако е така, колко са тези случаи?;
 - г.) Колко и кои съдебни заседатели членуват в Съвета на съдебните заседатели към СРС?;
 - д.) Колко заседания е провел Съветът на съдебните заседатели от началото на мандата им?;
 - е.) Приети ли са вътрешни правила за организацията на работата и правилата за поведение на съдебните заседатели?.
- Отказът е с мотив, че информацията не е обществена и ЗДОИ е неприложим за достъп до нея;
- В решението¹⁰ по делото АССГ отбелязва, че на първо място трябва да се прави разлика от една страна между дейността на съдилищата, свързана с правораздаването, като част от дейността на съдебната система, която дейност съгласно чл. 117 от Конституцията е независима и подчинена само на закона. От друга страна е административно-

⁹ Решение № 255/04.04.2008 г. на АССГ, Първо отделение, 14 състав по а.д. № 6255/2007 г., съдия Пламен Горелски

¹⁰ Решение № 82/06.11.2009 г. на АССГ, Първо отделение, 2-ри състав по а.д. № 4111/2009 г., съдия Милена Славейкова

организационната дейност, свързана със съдебната администрация и общото ръководство на съда. Вярно е, че съгласно чл. 5 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) гражданите и юридическите лица имат право на информация за работата на съдебната власт, но това право се осъществява по реда на ЗСВ и процесуалните закони – чл. 5, ал. 2 от ЗСВ. Ето защо по отношение на правораздавателната власт на съдилищата е неприложим редът за предоставяне на информация по ЗДОИ. Този ред може да бъде приложен само по отношение на общо организационното и административно ръководство на съда.

- След като прави това разделение на видовете информация, съдът стига до извод, че информацията по т. 1 до 3 от заявлението е свързана с правораздавателната дейност на съда, поради което не може да бъде получена по ЗДОИ, докато информацията по т. 4 до 6 от заявлението е свързана с административно-организационната дейност и с общото ръководство на съда и може да бъде получена по реда на ЗДОИ. В съответствие с тези изводи, съдът потвърждава отказа по т. 1 – 3 от заявлението и го отменя по т. 4 – 6 от заявлението. Решението на АССГ е оставено в сила от ВАС¹¹.

3. *Дело на Иван Петров (София) срещу отказ на Административен съд – София град (АССГ):*

- На 29.01.2010 г. във в. „24 часа“ е публикувано интервю с председателя на АССГ, в което той прави изявление, че има граждани, които атакуват почти всички решения на Столична община. В тази връзка Иван Петров подава заявление, с което иска да му бъде предоставена информация за това колко на брой са тези граждани, които атакуват почти всички решения на Общината, и колко от тях са жени.
- Зам.-председателят на АССГ отказва да предостави исканата информация, тъй като в случая по отношение на същата е налице хипотезата на чл. 4, ал. 1 от ЗДОИ и редът за предоставяне на подобна информация е по ЗСВ.

¹¹ Решение № 461/11.01.2011 г. на ВАС, Пето отделение по а.д. № 3879/2010 г., съдия-докладчик Виолета Главинова

- В решението¹² по делото АССГ приема, че ЗДОИ действително не е приложим за достъп до исканата информация относно броя граждани, които атакуват почти всички решения на Общината. Съдът стига до извод, че тази информация не следва да се предоставя и по реда на ЗСВ, тъй като не попада в обхвата на информацията, която съдилищата са длъжни редовно да обобщават и оповестяват. Решението не е обжалвано пред ВАС и е влязло в сила.

4. *Дело на Доротея Дачкова (в. „Сега“) срещу отказ на председателя на Софийски градски съд (СГС):*

- Искане за достъп до информация за наказателните дела, по които към момента е обявена присъда, но все още не са депозираны мотиви, както и за гражданските дела към същия момент, които са обявени за решаване, но по които не е обявено решение.
- Председателят на СГС отказва с мотив, че исканите справки съдържат служебна информация, свързана с издаването на крайни административни актове от административния ръководител на СГС и от Инспектората на ВСС при упражняване на правомощията им, и няма самостоятелно значение.
- В решението¹³ по делото АССГ посочва, че принципно заседанията на съда са публични, респ. публично достъпна е информацията за номер на делото, съдия-докладчик по него, актовете на съда, постановени в открито съдебно заседание. Обобщаването на тази информация към един определен момент в отделна справка следва също да е публично достъпно при съответно искане по реда на ЗДОИ. Следователно съдът приема, че исканите справки за номер на дело, съдия-докладчик, дата на заседанието, в което делото е обявено за решаване или дата на произнасяне на присъдата, представляват служебна обществена информация, свързана с дейността на съответния съд и съдиите в него. Ответникът е задължен субект по чл. 3 от ЗДОИ и за него се поражда задължение да предостави исканата служебна обществена

¹² Решение № 2974/01.10.2010 г. на АССГ, Второ отделение, 17 състав по а.д. № 2597/2010 г., съдия Юлия Раева

¹³ Решение № 4010/14.06.2013 г. на АССГ, Второ отделение, 41 състав по а.д. № 3156/2013 г., съдия Луиза Христова

информация, доколкото не са налице посочените по-горе условия за ограничаване на достъпа до нея. Съдът приема, че ограничението по чл. 13, ал. 2 от ЗДОИ е неприложимо в случая, тъй като исканата информация има самостоятелно значение. В съответствие с тези изводи съдът отменя отказа на председателя на СГС и го задължава да предостави достъп до исканата информация.

- Решението на АССГ е оставено в сила от ВАС¹⁴. В решението си ВАС доразвива доводите на АССГ относно самостоятелния характер на исканата информация като посочва, че тя отразява изпълнението на задълженията на съдията по постановяването на съдебните актове в разумен срок, което, заедно с постановяването на законосъобразни актове, е гаранция за добро правосъдие, т.е. за качествено изпълнение на предоставената му от държавата правораздавателна власт. Информацията отразява и факти, които в своята съвкупност предпоставят това качествено изпълнение и които са функция на администрирането на правораздавателната дейност на съда, като например разпределението на делата, натовареността на съдиите, начина на упражняване на дисциплинарната власт от дисциплинарно наказващите органи.

5. *Дело на Доротея Дачкова (в. „Сега“) срещу отказ на председателя на Пловдивски районен съд (ПРС):*

- Иска се информация за това колко пъти през 2013 и 2014 е искано от ПРС разкриване на банкова тайна, от кои органи са подадени исканията и в колко случая съдът е постановил разкриване.
- Председателят на ПРС отказва с мотив, че заявлението е подадено по електронен път, но не е подписано с електронен подпис.
- Административен съд – Пловдив¹⁵ отменя отказа и връща преписката на ПРС за изрично произнасяне по заявлението, като приема, че изискването за електронен подпис не намира опора нито в ЗДОИ, нито във Вътрешните правила на ПРС. Решението на административния съд

¹⁴ Решение № 132/07.01.2014 г. на ВАС, Седмо отделение по а.д. № 11045/2013 г., съди-докладчик Соня Янкулова

¹⁵ Решение № 624/25.03.2015 г. на Административен съд – Пловдив, II отделение, XII състав по а.д. № 2311/2014 г., съдия Мариана Михайлова

е оставено в сила от ВАС¹⁶. Въпреки че нито в решението на административния съд, нито в решението на ВАС се обсъжда характера на исканата информация, то става ясно, че съдът имплицитно приема, че исканата информация е такава, за която е приложим редът за достъп по ЗДОИ. Това се потвърждава и от факта, че след като преписката е върната на ПРС за ново произнасяне, исканата информация е предоставена на заявителката.

6. *Дело на Галина Гиргинова (журналист) срещу отказ на Софийски градски съд (СГС):*

- Иска се информация за мотивите на оправдателната присъда по дело срещу бившия министър на вътрешните работи.
- Отказът е на основание класифицирана информация, представляваща държавна тайна.
- В решението¹⁷ по делото АССГ приема, че исканата информация – мотиви към присъда, постановена по наказателно дело – засяга пряко правораздавателната дейност на съда, и достъпът до нея не се осъществява по реда на ЗДОИ, а по реда на ЗСВ и процесуалните закони. В съответствие с тези мотиви съдът отхвърля жалбата. Решението на АССГ е оставено в сила от ВАС¹⁸.

Вътрешни правила на Върховния административен съд и административните съдилища

Всички административни съдилища, както и ВАС, са приели различни видове вътрешни правила, с които са регламентирани детайлно различни аспекти от дейността им. Някои от тях се отнасят до процедирането по самите дела, каквито са например вътрешните правила относно случайното разпределение на делата. Други се отнасят до задълженията за защита на част от съхраняваната в съдилищата информация, каквито са правилата

¹⁶ Решение № 5974/18.05.2016 г. на ВАС, Пето отделение по а.д. № 5809/2015 г., съдия-докладчик Донка Чакърва

¹⁷ Решение № 718/09.02.2016 г. на АССГ, Второ отделение, 41 състав по а.д. № 12030/2015 г., съдия Луиза Христова

¹⁸ Решение № 8849/06.07.2017 г. на ВАС, Пето отделение по а.д. № 3415/2016 г., съдия-докладчик Марина Михайлова

относно защитата на личните данни. Следва да се отбележи, че всички тези видове правила не са уникални за административните съдилища и ВАС. Такива правила са създадени и в районните, окръжните и апелативните съдилища. Обичайно вътрешните правила се приемат със заповед на административния ръководител на съответния съд – председателя на съда.

Тъй като интернет страниците на административните съдилища са унифицирани по един модел, вътрешните правила обичайно са публикувани по един и същ начин. Те са поместени в третата поред секция, видима през главната интернет страница на съответния съд, озаглавена „Документи“, в подсекция „Стратегически документи“, където обичайно са на второ място в списъка след „Нормативни документи“. Единствено по повод публикуването на вътрешните правила относно достъпа до обществена информация следва да се посочи, че те са най-често публикувани в секция „Връзки“ („бързи връзки“), като в едни случаи са достъпни и през секция „Документи“, както останалите вътрешни правила, а в други случаи не се откриват там. Те обаче са единственият документ, видим пряко при отваряне на заглавната интернет страница на съда.

а. Правила относно публикуването на съдебни актове и правила относно достъпа до обществена информация

От значение за правото на достъп до обществена информация, съхранявана от административните съдилища и ВАС, са вътрешните правила относно публикуването на съдебни актове и вътрешните правила за предоставяне на достъп до обществена информация. Правила от първата категория са публикувани на интернет страниците на почти всички административни съдилища. Някои съдилища са публикували отделно и указания за потребителите по отношение на ползването на информацията, публикувана на интернет страниците, конкретно относно информацията с правораздавателен характер /напр. административните съдилища във Варна и Кърджали/. Правила относно достъпа до обществена информация са достъпни на интернет страниците на всички административни съдилища без изключение.

б. Правила относно идентифицирането на дела от обществен интерес

Пряко свързани с политиката на съдилищата по предоставяне на достъп до информация от значим интерес са правилата за идентифициране на дела от обществен интерес. Такива са приети в административните съдилища във Варна, Добрич, Кюстендил, Монтана, Пазарджик, Плевен. В по-голямата част от интернет страниците на административните съдилища не се наблюдава да са публикувани такива правила.

Правила, насочени към идентифицирането на дела от обществен интерес с цел предоставянето на информация за движението по тях, се съдържат и в правилата за работа с медиите или медийните стратегии на някои съдилища. В тези правила се съдържат нерядко и текстове относно публикуването на информация на интернет страницата на съответния съд. Някои съдилища са приели и правила за работа с медиите /или медийна стратегия/, и отделни правила за идентифициране на дела от обществен интерес.

в. Други правила от значение за достъпа до информация

По-рядко се среща отделна регламентация, свързана с ограниченията на достъпа до информация от правораздавателен характер. В някои съдилища са приети и публикувани и отделни вътрешни правила относно заличаването на лични данни при публикуване на съдебните актове /вж. напр. Административен съд – Велико Търново/. В изолирани случаи е публикуван и списък с категориите информация, подлежащи на класифициране като служебна тайна /Административен съд – Кюстендил/.

ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ОТ ПРАВОРАЗДАВАТЕЛЕН ХАРАКТЕР

Публичността на информацията, свързана с правораздаването от съдилищата, е от съществено значение за обществото. Публичността на съдебния процес, според Конституцията и чл.6, § 1 от ЕКПЧ, е принцип. Тя е от значение не само за информирането на гражданите за дейността на съдилищата, но и за гарантирането на справедливия процес. Обстоятелството, че съденето се осъществява пред очите на хората допринася в съществена степен за поддържането на равна дистанция на съдията от страните и на авторитета и интегритета на правораздаването. Доверието на гражданите в правосъдието е също важен аспект от неговото укрепване. То е немислимо без публичността и прозрачността на съдебния процес.

Традиционно публичността на съдебния процес се постига чрез свободния достъп на всеки до откритите съдебни заседания. Същевременно в съвременното общество е невъзможно хората да се информират лично за всяко обществено значимо събитие. Тази задача е непосилна дори и за медиите и журналистите. Поради това достъпът до основни документи, като протоколите от съдебни заседания и постановяваните от съдилищата решения, определения и разпореждания се явява от съществено значение за гарантирането на правото на гражданите на информация. От друга страна, правото на достъп до съдебните зали без достъп до съществените документи по делото би довело до частична, а не пълна публичност на процеса.

Според нормативна уредба и вътрешните правила на ВАС и административните съдилища решенията, определенията и разпорежданията на съда, както и протоколите от открити съдебни заседания се публикуват.

Вътрешни правила относно публикуването на съдебни актове

Вътрешни правила относно публикуването на съдебни актове са приети в почти всички административни съдилища, със съвсем малки изключения /такива са напр. административните съдилища във Видин,

Пловдив/. Те се отнасят до въпросите, свързани с публикуването на постановените по делата съдебни актове – решения, определения, разпореждания, както и до публикуването на протоколите от открити съдебни заседания. Извън обхвата на правилата остава публикуването на информация, свързана с движението и насрочването на делата – т.нар. график на съдебните заседания.

Изключение са вътрешните правила на Върховния административен съд, в които е определен малко по-голям обем документи. Според приетия през 2021 г. документ на публикуване подлежат съдебните актове /без изключение/, протоколите, [електронните] корици на делата, регистрационни списъци на призовани лица.

В съдържанието на вътрешните правила относно публикуването на съдебни актове е включена регламентация по въпросите: кои точно съдебни актове подлежат на публикуване и кои – не, какви данни от тях подлежат на заличаване и каква е процедурата и отговорните длъжностни лица.

Цел на вътрешните правила относно публикуването на актове

В редки случаи във вътрешните правила е разяснена и целта на публикуването на актовете. Така например в правилата на Административен съд – Бургас е посочено, че „публикуването на съдебните актове създава условия за повишаване ефективността на съдебната система, чрез предоставяне на по-голяма информация и гарантира прозрачността за дейността [на съда]“ (т.2). Във вътрешните правила на Административен съд – Добрич пък се подчертава, че „Целта на публикуването на съдебните актове е осигуряване на публичност и прозрачност на правораздавателната дейност с оглед улеснение на гражданите, както и повишаване на ефективността на работата на съдебната система“. В началото на правилата на Административен съд – Кюстендил утвърдилият ги председател заявява: “Тези правила са част от стратегията да бъдем полезни и максимално прозрачни в работата си. Така се надяваме да повишим доверието на обществото в съдебната система като цяло и в частност в работата на Административен съд – Кюстендил”.

Във всички цитирани случаи дефинираната цел на вътрешните правила е в съответствие с приетите в международното право принципи относно прозрачността на правораздавателната дейност. Те съответстват и на стратегическите документи в областта на правосъдието. Включването на разпоредба във вътрешните правила относно целта им заслужава положителна оценка, тъй като по този начин и длъжностните лица, отговорни за публикуването, както и гражданите, придобиват по-ясна представа за това, какви цели и принципи стоят в основата на изпълнението на задълженията за публикуване на документи от съдебните дела.

Какви съдебни актове подлежат на публикуване?

В отделните вътрешни правила подлежащите на публикуване съдебни документи се описват по два основни начина. Общ за всички подход е даването на определение на подлежащите на публикуване актове. В единия случай обаче те се определят просто като „пълното съдържание на всички актове, които слагат край на производството“, без да се уточнява какви видове са тези актове /напр. Административен съд – Благоевград/. В други случаи определението е съпътствано и от допълнително изброяване на видовете актове с цел по-голяма яснота и нагледност. Така например във вътрешните правила на административните съдилища във Враца, Варна и Велико Търново е посочено, че се публикуват всички съдебни актове по правораздаване, които слагат край или пречат по-нататъшното развитие на производството по делото, независимо от вида на съдебния акт – решение, определение или разпореждане, включително и протоколни определения.

Следва да се отбележи, че изричното изброяване на видовете актове, които подлежат на публикуване, в допълнение към даденото определение, улеснява длъжностните лица, които осъществяват тази дейност, още повече, че в повечето случаи с дейността по публикуването са ангажирани съдебен администратор, съдебен секретар, статистик, които макар да познават дейността на съда, често нямат юридическо образование. Изброителният подход създава и по-голяма яснота за външните потребители, какви съдебни актове могат да очакват да намерят на интернет страницата на институцията.

Какви съдебни актове не подлежат на публикуване?

Във вътрешните правила обичайно се съдържа и изрично посочване, кои съдебни актове не подлежат на публикуване. Според едни вътрешни правила това са актовете, на които е поставен гриф за сигурност /тъй като съдържат класифицирана информация/, такива, с които съдът се произнася по искания за разкриване на данъчна и осигурителна тайна, както и такива за продължаване на срока на наложените обезпечителни мерки по реда на чл.121 от ДОПК /административните съдилища във Враца и Ловеч/. Според други правила не се публикуват само съдебни актове по частни административни дела и такива по искания за разкриване на данъчна и осигурителна тайна /Административен съд – Варна/. В трети вътрешни правила се уточнява, че не се публикуват актове по частни административни производства по чл.75 от ДОПК /разкриване на банкова и осигурителна тайна/, както и съдебни актове, свързани с произнасянето по доказателствени искания или движението на делата /напр. Административен съд – Велико Търново/. Има и случаи, в които неподлежащите на публикуване актове се свеждат само до съдебни актове, които представляват класифицирана информация /Административен съд – Бургас, т.6 от вътрешните правила/.

В отделни случаи, към изброените актове, които не се публикуват, са добавени и съдебните актове в обезпечителния процес, както и актове, произнасяни по охранителни частни административни и частни наказателни производства /Административен съд – Добрич, т.2.4./. В тези вътрешни правила е направено и детайлно изброяване на определения и разпореждания относно доказателствата и по движението на делото. Това са актове:

- за налагане на глоби;
- за назначаване на вещи лица, особени представители, служебни защитници и допускане на правна помощ;
- за насрочване, пренасрочване или отлагане на делата;
- за даване на указания на страните; за конституиране на страните; за допускане или недопускане на доказателства;
- за издаване на изпълнителен лист;
- други.

Тази детайлизация вероятно е направена под влияние на вътрешните правила в окръжните и районните съдилища. Така например, същото изброяване се наблюдава във вътрешните правила за организацията на публикуването на съдебните актове в Окръжен съд – Благоевград. Доколкото охранителни и обезпечителни производства има главно в гражданския процес, има основание да се предположи, че правилата на общите съдилища са повлияли тези на административните съдилища, а не обратното.

Очевидно е, че в правилата, в които липсва изрично изброяване на неподлежащите на публикуване съдебни актове /като тези по доказателствата, насрочване на делото и др. подобни/, имплицитно се приема, че те могат да бъдат изведени от определението на подлежащите на публикуване актове. Както бе посочено, това са крайните актове, с които се приключва производството, поради което от самото определение следва, че останалите не подлежат на публикуване.

Въпреки че различните редакции в различните вътрешни правила имат своето обяснение, постигането на по-голяма степен на унификация би било от полза с оглед по-голяма яснота и избягването на затруднения при прилагането на правилата.

Изводи от прегледа на публикуваните съдебни актове

Изводите от прегледа на вътрешните правила на административните съдилища и ВАС са, че една част от съдебните актове не се публикуват поради преценката, че съдържанието им не е от обществен интерес и не си струва да се ангажират средства и усилия за оповестяването им в интернет страниците. Друга част от актовете, които не подлежат на публикуване, не се оповестяват поради наличие на законово ограничение за достъпа до съдържанието им. Такъв е случаят със съдебните актове, маркирани с гриф за сигурност поради наличие на класифицирана информация.

Друг е въпросът, че изключването на някои категории определения и разпореждане от кръга на публикуването не е оправдано. Така например, актовете по доказателствата и насрочването на делото също са от значение за постигането на разбиране относно движението на дадено дело и по този начин – за повишаване на прозрачността на съда. В някои съдилища тези актове също се публикуват. Пример за това са интернет страниците на ВАС и

на Административен съд – София град, в които в отделен файл може да се проследи цялото движение по делото, с осигурен достъп до всички по-съществени определения и разпореждания, протоколите от откритите съдебни заседания и крайния акт – решение или определение.

Ограничения на правото на информация при публикуването на съдебни актове

Ограниченията на правото на информация при публикуването на съдебни актове съответстват на ограниченията, които поначало са приложими по отношение на достъпа до обществена информация.

а. Защитени чрез ограниченията права и легитимни интереси

Интересите, за чиято защита се прилагат ограничения, са свързани със защитата на личната сфера, защитата на определена информация относно юридическите лица и защитата на чувствителна информация с цел избягване на вреди за националната сигурност, конституционозащитения ред, външната политика и отбраната. Способите за защита на тези интереси са съответно свързани със защитата на *личните данни*, защитата на *търговската тайна* и защитата на *класифицираната информация*. Други правно релевантни обществени интереси се защитават напр. чрез *данъчната тайна*.

Детайлната уредба на обработването на лични данни и тяхната защита е дадена в Закона за защита на личните данни, както и в пряко приложимия Общ регламент за защита на данните. На свой ред регламентацията на информацията, подлежаща на класифициране като държавна или служебна тайна, се съдържа в Закона за защита на класифицираната информация. В Закона за достъп до обществена информация е уреден балансът между правото на достъп до обществена информация и неговите ограничения.

б. Баланс на интереси

Сложният механизъм на балансиране не предполага прост тип решение в смисъл, че гражданите няма да получават достъп до обществена информация, за да не се накърни защитата на съответния конкурентен

интерес. Той предвижда в определени случаи да бъде заличавана информация, с цел защита на легитимен интерес, и да бъде предоставяна останалата част от информацията. Важен въпрос за точното приложение на закона, който стои тук, е пропорционалното прилагане на заличаването чрез прокарване на прецизна разграничителна линия, така че никой от конкуриращите се легитимни интереси /основни права/ да не доминира за сметка на другия.

Следващ елемент на баланса, който е законодателно регламентиран, е свързан с т.нар. „надделяващ обществен интерес“ от предоставяне на информацията. В случаите, когато такъв е налице, се дава предимство на правото на информация, независимо от вредата за съответния защитен интерес¹⁹.

в. Проблеми в балансирането на интереси, произтичащи от отразяване на нормативната уредба във вътрешните правила – чл.136 от ГПК

Във вътрешните правила на ВАС и административните съдилища изрично се посочва, че публикуването на информация от правораздавателен характер се осъществява при спазването на разпоредбите на ЗЗЛД и ЗЗКИ.

Въпроси произтичат обаче от формулировката на чл.136 от ГПК. Нормата се прилага в административното правораздаване поради изричното препращане на АПК /чл.144/ към ГПК по отношение на неуредените в него въпроси. На пръв поглед чл.136 от ГПК се отнася до ограничаването на публичността на самите съдебни заседания, а не до достъпа до документи по делото. В действителност някои от вътрешните правила на съдилищата препращат към тази разпоредба по въпросите за изключенията и ограниченията от достъпността и публикуването на съдебни актове /вж. Вътрешни правила за публикуване на съдебните актове в Административен съд – Добрич, т.3.2/.

В чл.136 от ГПК са изброени няколко различни защитени права и интереси. Единият е свързан със защитата на личния живот на страните по делата, семейството или лицата под попечителство, когато това е наложително. Тази формулировка е прецизна и позволява адекватно

¹⁹ Хипотези на надделяващ обществен интерес са предвидени в § 1, т.5 и 6 от ДР на ЗДОИ.

осъществяване на баланс между конкуриращите се права. Други защитени интереси, които се посочват в разпоредбата, попадат в обхвата на търговската, производствената, изобретателската и данъчната тайна, чието публично огласяване би накърнило защитими интереси. Тези интереси действително са защитени съгласно действащото законодателство.

Прави впечатление обаче, че за разлика от ЗДОИ, в чиито разпоредби е предвиден баланс на интереси по отношение на търговската и производствената тайна²⁰, в чл.136 от ГПК такъв баланс не е предвиден. Това лишава съдията-докладчик по конкретно дело от възможността да направи преценка, основана на закона, според която независимо от засягането на такъв интерес, информацията следва да бъде публична поради надделяващ интерес от информирането на гражданите.

Други две хипотези, които са предвидени в чл.136 от ГПК, са свързани с възможност заседанието да бъде проведено при закрити врата, когато „общественият интерес налага това“ или „са налице други основателни причини“. Тези формулировки са твърде широки и неясни и не държат сметка за това, че по принцип съдебният процес е публичен, а може да се ограничава само по изключение и единствено за защитата на точно определени права и легитимни интереси. Не се държи сметка и за необходимостта да бъде гарантирано основното право на достъп до информация.

Някои вътрешни правила изрично посочват чл.136 от ГПК като приложима норма в случаите, когато следва да се прецени, дали дадена информация за делата да бъде или да не бъде публикувана. Прилагането по преценка на конкретен съдия на основания за непубликуване на съдебни актове, подлежащи на публикуване, в случаи, когато общественият интерес го налага или са налице „други основателни причини“ е сериозна опасност пред адекватната гаранция на конституционно защитеното право на достъп до обществена информация и принципа за публичност на правораздавателната дейност.

²⁰ Вж. чл.17 и § 1, т.5 от ДР на ЗДОИ.

Форми на прилагане на ограниченията при публикуване

Ограничаването на публичността на подлежащите на публикуване съдебни актове може да се осъществява чрез решение те да не бъдат публикувани изцяло или отчасти. Изцяло не се публикуват в общия случай съдебните решения, определения и разпореждания, съдържащи класифицирана информация. Частичното публикуване /или непубликуване/ на съдебни актове се наблюдава в две форми – публикуване само на диспозитива на съдебното решение или определение, без мотивите, или заличаването на конкретни данни в текста на решението или определението. В първия случай говорим за публикуване на съдебни актове без мотиви, а във втория – за заличаване на данни от съдържанието на публикуваните съдебни актове.

Публикуване на съдебни актове без мотиви

Една от формите на защита на конкуриращо право или легитимен интерес при активното предоставяне на информация за съдебните актове чрез тяхното публикуване е ограничаването на достъпа до мотивите. В тези случаи на интернет страниците на съдилищата се оповестяват само диспозитивите, като във всички случаи се предприемат мерки за защита на личните данни на страните в процеса. По този начин се осигурява една форма на пропорционалност при налагането на ограничението, така че едното конкуриращо право да не бъде защитено изцяло за сметка на другото.

По отношение на публикуването на съдебни актове без мотиви вътрешните правила на административните съдилища се придържат към разпоредбата на чл.64, ал.4 от Закона за съдебната власт²¹. В повечето от тях се посочва, че не се публикуват мотивите на съдебни актове по дела, които засягат гражданското състояние или здравния статус на хората. Във вътрешните правила на Административен съд – Кюстендил са допълнени и други хипотези. Например се забранява публикуването на мотивите на съдебни актове по дела, по които съдът е ограничил публичността, като е разпоредил делото да се гледа при закрити врата²². Другата хипотеза на

²¹ В настоящата редакция на закона. След 2011 г. тази разпоредба е алинея трета (обн. ДВ бр. 81/2011 г.), а от 2017 г. – алинея четвърта на чл.64 от ЗСВ (обн. ДВ бр. 63/2017 г.).

²² В случаите по чл.136 от ГПК.

публикуване без мотиви е регламентирана чрез неясното „други“, като остава впечатление, че преценка дали е налице такова основание следва да направи съдията по делото.

Може да се предположи, че броят на съдебните актове, които се публикуват без мотивите, не е особено голям, въпреки че липсва официална статистика за това. Същевременно обаче остава под въпрос адекватността и пропорционалността на тази мярка. Това е така, тъй като цялостното отделяне на една толкова важна част от съдебното решение като мотивите, от съдържанието на публикуваната за това решение информация сериозно ощетява възможността да бъдат разбрани съображенията и разсъжденията, довели до едно или друго решение на съда. Една от основните цели на публикуването на съдебни решения е поддържането и укрепването на доверието на гражданите в правосъдието. Тази цел е свързана с несъмнената оценка, че узнаването на съдебните решения е винаги от *надделяващ обществен интерес*.

От друга страна, при заличени лични данни, включително данни относно населеното място, не става ясно какво право или легитимен интерес се защитава чрез цялостното непубликуване на мотивите. Още повече, че дори да е необходимо част от фактологията по делото да бъде заличена от дадено съдебно решение, то останалата част от фактите и разсъжденията на съда относно прилагането на закона в конкретния случай е от значение за информираността на гражданите. Следователно е препоръчително да бъде извършена редакция на разпоредбата на чл.64, ал.4 от ЗСВ.

Заличаване на лични данни от съдебните актове и протоколи

От гледна точка на стандартите и принципите, които са приложими относно правото на достъп до информация, заличаването на данни е една от формите на осъществяване на т.нар. *частичен достъп* до обществена информация. В чл.7, ал.2 от ЗДОИ е предвидено, че достъпът до информация е пълен или частичен, а в чл.37, ал.2 от ЗДОИ в редакцията от 2008 г. е формулирано императивното правило, според което при наличие на ограничение се предоставя информацията, която не попада в него, докато достъп до отнасящата се до ограничението информация се отказва. Самото задължение за предоставяне на частичен достъп е една от формите за

осъществяване на принципа на пропорционалност, според който ограниченията на правото на достъп до обществена информация следва да бъдат прилагани по начин, който да осигури баланс между конкуриращите се права, при който никое от тях да не бъде ограничавано по несъразмерен начин.

Обичайно в практиката на различните публични институции на изпълнителната власт и местното самоуправление не се съдържат много детайлни указания как точно да се прилагат принципът за пропорционалност, частичният достъп и в частност – заличаването на част от информацията в даден документ. В повечето вътрешни правила в системата на органите на изпълнителната власт например липсва детайлизацията относно това, коя информация, съдържаща се в типове документи, да бъде предоставяна и коя съответно да бъде заличавана.

Вътрешните правила на ВАС и административните съдилища представляват едно видимо изключение по въпросите, свързани с указанията за заличаване на данни от документите преди публикуване. Значителна част от съдържанието на тези правила се отнася тъкмо до детайлната уредба на заличаването на видове данни в съдебните актове и протоколите от съдебни заседания. В това отношение те не само представляват изключение от практиката в системата на изпълнителната власт и другите задължени субекти, но са и сериозна крачка в посока на по-прецизното прилагане на разпоредбите относно достъпа до обществена информация и балансирания подход към ограниченията на това основно право.

Следва да се отбележи, че ВАС и административните съдилища не представляват изключение в самата система на съдилищата, а обратно – подобни по-детайлни правила се наблюдават и на ниво районни, окръжни и апелативни съдилища.

Заличаване на лични данни преди публикуване на съдебни актове съгласно закона

Според чл.64, ал.1 от Закона за съдебната власт съдебните актове се публикуват при спазване на изискванията за защита на личните данни. Следва да се отбележи, че сегашната редакция е приета с изменение и

допълнение през 2017 г.²³, като е отчетена приложимостта на Общия регламент за защита на данните, считано от 26 май 2016 г. Това се извежда от отмяната на дотогавашния текст „при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни“²⁴ и заменянето му с настоящия. В настоящия момент нормативната рамка за защита на личните данни на законово ниво се състои от Общия регламент за защита на данните и ЗЗЛД.

Важно е да се отбележи, че законодателят не е употребил израза „при заличаване на личните данни“, а „при спазване на изискванията за защита на личните данни“. Тази формулировка е по-точна и съответства на изискванията на действащата международна уредба, правото на Европейския съюз и конституционната уредба. Всички те изискват осъществяването на прецизен баланс между конкуриращите се права и легитимни интереси, поради което формулировка, която би изисквала просто заличаване на лични данни от документите при прилагане на ограничението на правото на достъп до обществена информация, би била в нарушение на Конституцията²⁵, ЕКПЧ и правото на ЕС.

В законодателството и актовете по тълкуването и прилагането му е идентифицирано в кои случаи кои лични данни не се ползват със защита поради наличие на надделяващ обществен интерес. Тоест, очертани са хипотезите на надделяващ обществен интерес. В проблематиката, свързана с конфликта на свободата на изразяване и достъпа до информация със защитата на личната сфера и въобще личните данни, от ключово значение е понятието „публична фигура“.

Заличаване на лични данни преди публикуване на съдебни актове съгласно вътрешните правила на съдилищата

Във вътрешните правила за заличаване на лични данни от съдържанието на съдебните актове и документи, които се публикуват на страницата на ВАС е посочено, че от документите, подлежащи на публикуване, се заличават личните имена на участниците в процеса. Пояснено е, че се изписват с инициал и точка, т.е. се анонимизират. Други

²³ ЗИД на ЗСВ, обн. ДВ бр.63 от 4 август 2017 г.

²⁴ Старата редакция е от самото приемане на действащия ЗСВ, обн. ДВ бр. 64 от 7 август 2007 г.

²⁵ В този смисъл вж. и РКС № 8 от 15 ноември 2019 г. по к.д. № 4/2019 г. за обявяване на противоконституционност на чл.26з, ал.2 от ЗЗЛД.

данни, които подлежат на заличаване преди публикация, са електронна поща, съдържаща име на физическо лице, телефонен номер, IBAN и осигурителен номер, ЕГН или ЛНЧ, жилищен адрес, регистрационен номер на собствен МПС, дата на раждане, наименование на номер на улица или булевард, данни за здравен статус. Заличават се и чувствителните данни, тоест данни, отнасящи се до етническата, расовата, религиозната принадлежност или до един или повече признаци, специфични за физическата, физиологичната, генетичната, психическата, умствената, икономическата, културната или социална идентичност, които могат да доведат до пряко или непряко идентифициране на физическо лице.

В правилата на ВАС е посочено, че се заличава само презимето на участник, който има качеството на представляващ търговец, юридическо лице с нестопанска цел, административен орган, институция, политическа партия и др. В тези случаи се заличават и всички данни, които могат да доведат до неговата идентификация като физическо лице. Това означава, че тези категории „публични фигури“ се ползват с по-ниска степен на защита, при която в публикуваните документи те са идентифицирани с две имена.

По-различен подход се наблюдава в голяма част от вътрешните правила на административните съдилища. Така например се срещат правила, според които следва да се заличават имената и ЕГН на всички физически лица, участници в производството, страните и техните законни представители или пълномощници, свидетелите, вещите лица, адвокати, юрисконсулти и др., както и лични данни, от които те могат да бъдат идентифицирани. Изключения от това заличаване в едни от случаите не са предвидени /вж. административните съдилища в Благоевград, Велико Търново, Варна и др./. В някои случаи сред защитените данни са добавени „данни за професия“.

Изключения от пълното обезличаване в дадени правила се допускат с цел осигуряване на публичност на имената на съдията, постановил съдебния акт. Това изключение се среща често, но не навсякъде във вътрешните правила. В някои от тях се уточнява, че се публикуват само две имена на съдията като се подчертава, че това е „във връзка с изискването за прозрачност на правораздавателната система /административните съдилища в Кърджали и Бургас/. Наблюдават се и правила, в които се уточнява, че имената на съдията не се заличават само ако участва в качеството на съдия, а не на страна в дадения съдебен процес /напр. Административен съд –

Кюстендил/. Към имената на съдията в други правила се допълват като неподлежащи на заличаване и данните на МПС, както и идентификаторите на недвижими имоти /Административен съд – Бургас/. В други случаи освен имената на съдията не се обезличават и имената на прокурорите, съдебния секретар, контролиращите страни /тъй като винаги са държавни органи/, административния орган /Административен съд – Враца/. В трети вътрешни правила в изключението от заличаването на лични данни попадат всички гореизброени данни – имената на съдията, прокурора, съдебния секретар, контролиращата страна, както и номер на двигател и рама на МПС и идентификатор на недвижим имот /Административен съд – Добрич/. Въпреки по-широкия обем на изключението от правилото за заличаване на данните, в този случай все пак не е постигнат широкият спектър на изключението, който се наблюдава в правилата на ВАС. Наблюдават се и изключения, при които е предвиден аналогичен или сходен на ВАС периметър на обхвата на данните, които не следва да бъдат заличавани, като е предприето изрично изброяване на тези категории /напр. Административен съд – Монтана, чл.3 от вътрешните правила/.

Заличаване на друга информация преди публикуване на съдебни актове съгласно вътрешните правила на съдилищата

В чл.64 от Закона за съдебната власт не се съдържа конкретна разпоредба, предвиждаща заличаване на информация, различна от лични данни или класифицирана информация. Същевременно в част от вътрешните правила на административните съдилища се предвижда и заличаване на данни относно юридически лица и административни органи, както и на адвокатите и юрисконсултите по делата.

В някои вътрешни правила е изрично посочено, че не се заличават данните на юридическите лица /Административен съд – Добрич/. В други е предвидено частично заличаване на данни, отнасящи се до юридически лица – БУЛСТАТ и адрес /Административен съд – Габрово, чл.7, ал.2 от вътрешните правила/.

По отношение на административните органи, в някои вътрешни правила е изрично посочено, че наименованията им не подлежат на

обезличаване /Административен съд – Враца, т.8, буква „е“ от вътрешните правила/. В други изрична разпоредба посочва, кои данни подлежат на обезличаване и определят като такива само личните данни и информация по ЗЗКИ /административните съдилища във Варна и Велико Търново/. По този начин имплицитно данните относно юридически лица и административни органи следва да се смятат за изключени от процеса по обезличаване.

Някои от вътрешните правила на административните съдилища предоставят правомощия на председателя, заместник - председателя на даден съд, съдията-докладчик или друг съдия да прецени да не бъде публикуван изцяло съдебен акт /административните съдилища в Бургас, Монтана/ или да бъде извършено заличаване на други данни, напр. при неприлични изрази, „които са шокиращи и чието публикуване е в разрез с общоприетия морален предел“ /Административен съд – Кюстендил/.

Заличаване на информация преди публикуване на съдебни актове съгласно резултатите от проведеното от ПДИ проучване

В периода 23 юли - 23 август 2021 г. бе проведено проучване на интернет страниците на административните съдилища. То обхваща всички 28 административни съдилища и Върховния административен съд. Въпросникът бе подготвен от екипа на ПДИ, като въпросите бяха разпределени в три раздела: Секция А, „Информация, свързана с административно-организационната дейност на съда“, Секция В, „Информация, свързана с правораздавателната дейност на съда, и Секция С, „Бюджетна, финансова прозрачност и интегритет“. След края на прегледа и оценката на интернет страниците на съдилищата, на 13 септември 2021 г. ПДИ изпрати резултатите на всеки проучен съд за обратна връзка и до 30 септември отрази постъпилите 11 коментара²⁶.

Част от въпросите в Секция В се отнасят до заличаването на някои видове лични данни в подлежащите на публикуване съдебни актове. От проучването става ясно, че всички проучени съдилища публикуват в интернет страниците си крайните актове – решения и определения по

²⁶ Вж. информация за проучването: [Проучване на активната прозрачност на административните съдилища 2021](#)

административни дела. В четири от общо 29-те съдилища се заличават наименованията на публичните институции – страни по делата. Наименованията на юридически лица /фирми/ в актовете на съда се заличават в 9 съдилища и не се заличават в 20. Имената на адвокатите по делата са посочени единствено в актовете, публикувани в интернет страницата на Върховния административен съд, и се заличават във всички останали. В публикуваните съдебни решения и определения винаги без изключение се четат двете имена на съдиите. В пет от съдилищата се заличават и имената на прокурора, участващ в дадено административно дело, докато в останалите 25 те са видими.

Извън въпроса за публикуването на актовете, във всички 29 съдилища е публично достъпен в интернет график на съдебните заседания. Информация за движението на делата е достъпна в 9 съдилища. Несъмнено най-добре визуализирана и най-удобна за ползване е тази информация в интернет страниците на ВАС и Административен съд – София град, където е възможно и търсене по ключова дума, респ. по страна в делото. Информация относно дела от обществен интерес е публикувана в 22 от всички проучени съдилища, като в повечето случаи /20/ тя е публикувана в секция „Новини“, а в останалите 12 – в специална секция.

Информация за подаването на документи по делата по електронен път е оповестена в интернет страниците на 19 съдилища, а телефонен номер за получаване на информация относно извършване на процесуални действия в електронна форма – в 13. Банковите сметки на всички съдилища са достъпни в интернет страниците им, а съобщения и призовки са публикувани онлайн в 11 от тях.

Към момента на приключване на проучването протоколи от откритите съдебни заседания се публикуват във всички 29 съдилища. В периода от края на 2020 до края на проучването през август 2021 г. все още имаше административни съдилища, които не бяха изпълнили задължението си да осъществят тази публичност, предвидена с изрична разпоредба в АПК през 2018 г. В настоящия момент задължението е изцяло изпълнено.

Изводи относно заличаването на данни преди публикуване

От прегледа на вътрешните правила се установяват относително големи различия в подхода при заличаването на лични данни. По-конкретно, различията са по отношение на данните, които не се обезличават по изключение. В едни случаи такива хипотези въобще не са предвидени във вътрешните правила. В други случаи се предвижда само имената на съдиите да се публикуват по изключение. В трети случаи – и имената на прокурори, съдебни секретари, в четвърти – и представители на юридически лица и администрацията, както и адвокати.

Следвайки приетото от Конституционния съд тълкуване на разпоредбите от Конституцията, свързани с правото на достъп до информация и баланса със защитата на личните данни, както и от идентичното тълкуване в практиката на ЕСПЧ, както и на ВАС по подобни случаи, следва да се подчертае необходимостта да съществува баланс между конкуриращите се права. Съпоставката на правилата на ВАС с тези на административните съдилища показва много различен обхват на изключенията от заличаване на данните. Съществени различия има и между вътрешните правила на отделните административни съдилища. Същевременно е очевидно, че е необходим тъкмо по-широк от настоящия подход, което не е осъществено в много от административните съдилища.

Разнообразен е и подходът при заличаване на данни относно юридическите лица. Следва да се отбележи, че заличаването на данни като БУЛСТАТ /ЕИК/ и адрес на юридическото лице е ненужно и непропорционално усилие, доколкото съгласно закона тази информация е публична и лесно намираема в търговския регистър. Същевременно се затруднява четенето и разбирането на документите от тези съдебни дела.

Сериозно и непредвидено в закона ограничение представлява заличаването на наименованията на административни органи. В тези случаи се ограничава не само прозрачността на дейността на правораздаването, но и на тази на изпълнителната власт и местното самоуправление. Необходимо е да бъдат предприети конкретни стъпки за преодоляването на този проблем. Следва да се отбележи, че изричните списъци с наименования и съкращения на наименования на публични институции, предвидени в правилата на ВАС и някои административни съдилища също крият рискове, доколкото следва периодично да се актуализират и преглеждат за непълноти.

От друга страна обаче, с оглед и автоматизирания етап на процеса по обезличаване, вероятно е удачно да бъдат зададени формули каква информация не следва да бъде обезличавана, като множество – изключение от по-голямото множество на подлежащи на обезличаване имена и наименования.

ПУБЛИКУВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ, СВЪРЗАНА С АДМИНИСТРАТИВНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА СЪДА

Правна уредба и вътрешни правила

Рамките на правната уредба на достъпа до информация и публикуването на информация, която не е пряко свързана с правораздавателната дейност на съда и според съдебната практика представлява информация за административно-организационната дейност на съда, се очертава от следните нормативни актове:

- АПК;
- ЗСВ;
- *НАРЕДБА № 6 от 03.08.2017 г. за извършване на процесуални действия и удостоверителни изявления в електронна форма;*
- НАРЕДБА № 1 от 09.02.2017 г. за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт;
- НАРЕДБА № 5 от 01.06.2017 г. за организацията и реда за водене, съхраняване и достъп до електронните дела и начина на съхраняване на доказателствата и доказателствените средства по делата, както и вътрешния оборот и съхраняването на друга информация, обработвана от съдебната администрация;
- НАРЕДБА № 14 от 22.05.2019 г. за придобиване на квалификация по професията „Съдебен служител“;
- НАРЕДБА № 1 от 01.02.2019 г. за придобиване на юридическа правоспособност;
- *ПРАВИЛНИК за администрацията в съдилищата;*
- *ПРАВИЛНИК за вътрешния ред за използването на електронен подпис и електронна идентификация от органите на съдебната власт.*

Нормативните актове в *Italic* съдържат директни задължения за публикуване на определени категории информация.

Индикатори за проучване на интернет страниците

Въз основа на задълженията за публикуване на информация по силата на нормативните актове, посочени в горната точка, екипът на ПДИ подготви 13 въпроса/индикатора за публикуване на категории информация, свързана с административно-организационната дейност на съда:

Обсъждания във фокус групи/ Интервюта

Въпросите/индикаторите бяха обсъдени с фокус групи. В частта с индикатори за категории информация, свързана с административно-организационната дейност на съда, не постъпи предложения за редакции или добавяне на нови индикатори.

От въпросите за интервюта с Административни съдилища, относно публикуването на информация на интернет страниците им, два въпроса (№ 12 и 13) касаеха директно видовете и категориите информация (включително такава за административно-организационната дейност на съда) за публикуване:

а. Въпрос № 12 - Какви категории информация се публикуват на страницата на съда?

В отговорите на този въпрос съдилищата посочваха различни категории информация за публикуване в интернет. Някои съдилища посочваха общо основните категории информация за публикуване без да правят разграничение между информацията за правораздавателната и административна дейност. Някои посочваха само категориите информация, свързани с правораздавателната дейност, а други само с административната.

б. Въпрос № 13 - Направена ли е в някакъв вътрешен акт систематизация на всички категории информация, които подлежат на публикуване на страницата на съда съгласно нормативната уредба, тъй като тези задължения са разпръснати в АПК, ЗСВ и няколко правилника и наредби?

Всички съдилища отговориха, че не съществува вътрешен акт, в които да са систематизирани абсолютно всички категории информация, подлежаща на публикуване в интернет. Голям брой съдилища обаче посочиха, че при изпълнението на проект „Доразвитие и централизиране на порталите в сектор „Правосъдие“ за достъп на граждани до информация, е-услуги и е-правосъдие“ по Оперативна програма „Добро управление“ на ВСС, всички

интернет страници на съдилищата в страната са унифицирани, включително категориите и разделите с информацията в тях.

Резултати от проучване на интернет страниците

1. Публикувана ли е информация за района на действие и компетентност на съда?
Да – 19 Не – 9

2. Публикувана ли е информация за състава и структурата на съда?
Да – 29 Не – 0

3. Публикувани ли са нормативните актове, регулиращи дейността на институцията?
Да – 21 Не – 8

4. Публикувани ли са вътрешните правила на съда?
Да – 21 Не – 8

5. Публикувани ли са вътрешни правила за случайно разпределение на делата?
Да – 27 Не – 2

6. Публикувани ли са правила за организацията на работата на съдебните помощници?
Да – 10 Не – 19

7. Публикувани ли са вътрешни правила за достъп до обществена информация?
Да – 28 Не – 1

8. Публикувани ли са вътрешни правила за работа с дела от обществен интерес?

Да – 8 Не – 21

9. Публикуван ли е годишният доклад за дейността на съда?

Да – 29 Не – 0

10. Публикувани ли е актуална информация за новини, прессъобщения, доклади и анализи, свързани с дейността на съда?

Да – 21 Не – 8

11. Има ли публикувана информация за конкурси?

Да – 24 Не – 5

11.1. Има ли данни за датата на конкурса?

Да – 23 Не – 1

12. Има ли секция „Контакти“?

Да – 29 Не – 0

12.1. Каква информация е публикувана?

12.1.1. Наименованието на съда - 27

12.1.2. Адрес - 26

12.1.3. Адрес на електронна поща - 28

12.1.4. Телефон - 29

12.1.5. Работно време - 18

13. Публикуван ли е уникален единен идентификационен код на съда по Закона за регистър БУЛСТАТ?

Да – 6

Не – 23

Изводи относно публикуването на информация, свързана с административно-организационната дейност на съда

Резултатите показват, че по отношение на три от категориите информация е налице 100 % изпълнение на задължението за публикуване. Две от тези категории са - информацията за състава и структурата на съда (Въпрос № 2) и годишният доклад за дейността на съда (Въпрос № 9). Обяснението за този „феномен“ е, че тези две категории информация само на теория са свързани с административно-организационната дейност, а на практика са пряко свързани с правораздавателната дейност на съда. Третата категория, при която е налице 100 % публикуване е тази са секция „Контакти“ (Въпрос № 12). Изключително високо е и нивото на публикуване на вътрешни правила по ЗДОИ – към момента на проучването 28 съдилища, а към настоящият момент – всички.

Три са и категориите информация, при които има по-голям % неизпълнение на задължение за публикуване отколкото % на публикуване - за публикуването на правила за организацията на работата на съдебните помощници (Въпрос № 6), за публикуването на вътрешни правила за работа с дела от обществен интерес (Въпрос № 8) и за публикуването на уникален единен идентификационен код на съда по Закона за регистър БУЛСТАТ (Въпрос № 13).

Следва да се има предвид, че конкретните резултати от проучването са актуални към момента на провеждането му през м. август 2021. Например към момента на проучването Административен съд – Силистра не е бил публикувал вътрешни правила за достъп до обществена информация, но впоследствие това е направено. По време на проучването бе очевидно, че унифицираните страници на съдилищата са нови и някои от тях в момента се пълнят със съдържание, което ще доведе до по-високи резултати относно изпълнението на задълженията за публикуване при следващо проучване.

БЮДЖЕТНА И ФИНАНСОВА ПРОЗРАЧНОСТ И ИНТЕГРИТЕТ

Конституционна уредба относно публикуването на информация, свързана с бюджетната и финансовата прозрачност

Конституцията на Република България определя, че Съдебната власт има самостоятелен бюджет (чл. 117, ал. 3). Проектът на този бюджет се предлага от министъра на финансите (чл. 130в) и утвърждава от пленума на Висшия съдебен съвет (ВСС) (чл. 130а). Като част от държавния бюджет бюджетът на съдебната власт се приема от Народното събрание (чл. 84, т. 2).

Конституцията не предвижда изрично публичност или прозрачност на държавния бюджет, включително и на този на съдебната власт, но тези принципи се залагат от законодателя.

Законова уредба относно публикуването на информация, свързана с бюджетната и финансовата прозрачност

Законът за публичните финанси (ЗПФ) в своя чл. 20, точка 2 постановява, че публичните финанси се управляват при спазване на принципите на отчетност и отговорност, а малко по-нататък - в точка 7 от същата разпоредба - законодателят е заложил и принципът на прозрачност, който осигурява публичен достъп до, всъщност, възможно най-пълна бюджетна информация, включително и за изпълнението на бюджета. В чл. 11, ал. 3 ЗПФ определя, че първостепенен разпоредител по бюджета на съдебната власт е Висшия съдебен съвет. Според чл. 361, ал. 2 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) съставни части на бюджета на съдебната власт са бюджетите на органите на съдебната власт, които са юридически лица, сред които попадат съдилищата. Макар и да не е изрично определено в законодателството, може да се заключи, че съдилищата и техните административни ръководители не са първостепенни разпоредители с бюджети.

Резултати от проучването на публикуването на финансова и бюджетна информация

По отношение на активното публикуване на информация чл. 93 от ЗПФ предвижда, че всички бюджетни организации, т.е. всички юридически лица, чиито бюджети се включват в консолидираната фискална програма, това значи и съдилищата, публикуват утвърдените си бюджети на своята интернет страница. Тази разпоредба дава основа на индикатор С.1.31 от нашето Проучването на активната прозрачност на административните съдилища 2021 г.²⁷ (проучването). Следващият индикатор С.2.32. от проучването изследва дали са публикувани годишните финансови отчети на съда. В отговорите си до ПДИ председателите на ВАС и Административен съд – Пловдив правилно сочат, че съдилищата нямат задължение за публикуване на годишните финансови отчети. Административният ръководител на съда в Пловдив препраща също така към чл. 170 от ЗПФ, според който редът, начинът и сроковете за изготвяне, представяне и публикуване на годишните финансови отчети на бюджетните организации се определят от министъра на финансите, както и към Указанието на министъра на финансите ДДС № 09 / 22.12.2020 г. В указанието ясно се повтарят законовите задължения за публикуване от страна на първостепенните ръководители (т. 73 и т. 74) и в т. 75 се препоръчва по реда на т. 74 първостепенните разпоредители, в случая ВСС, да публикуват и годишните финансови отчетите на разпоредителите от по-ниска степен. В заключение, въпреки че не съществува изрично законово задължение за административните съдилища да публикуват своите годишни финансови отчети, екипът на ПДИ смятаме, че публикуването на отчетите е добра практика и включихме този индикатор в проучването.

Резултатите показват, че всички изследвани – 28-те административни съдилища и ВАС – са публикували бюджетите си за 2021 г. За сметка на това, добрата практика да публикуват и годишните си финансови отчети са изпълнили три административни съдилища – във Варна, Русе и Силистра.

²⁷ [Рейтинг на активната прозрачност на институциите 2021 г.](#)

Резултати от проучването на публикуването на декларации за имущество и интереси

Според чл. 40 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество органът по избора или назначаването публикува на интернет страницата си декларациите на лицата, заемащи висши публични длъжности. Такъв по отношение на всички съдии и административни ръководители на административни съдилища според чл. 30, ал. 5 от ЗСВ е Висшият съдебен съвет, а по отношение на председателя на Върховния административен съд - президентът на републиката (чл. 129, ал. 2 от Конституцията). Трябва да се отбележи, че ПДИ следи публикуването на декларациите за интегритет, които преди бяха под формата на декларации за конфликт на интереси още от периода на вече отменения Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси (ЗПУКИ). ПДИ взе участие и в застъпничеството и съдебното дело през 2013 г. срещу свалянето на тези декларации на всички магистрати от интернет страницата на ВСС, което доведе до преразглеждане на решението на ВСС и повторното им публикуване²⁸.

Екипът на ПДИ смятаме, че публикуването на списъците на подалите декларации и на самите декларации на интернет страниците на административните съдилища и ВАС е добра практика и включихме тези индикатори в проучването под номера С.3.33 и С.4.34.

Резултатите показват, че въпреки липсата на задължение за публикуване на интернет страниците на самите съдилища, 23 административни съда и ВАС са публикували списъците на подалите декларации, а 21, включително ВАС, са публикували и самите декларации. Само три административни съдилища не са публикували, нито списък, нито декларации – АС Видин, АС Кърджали и АС София – област.

²⁸ Вж. повече: [Преразглеждането на решението на ВСС за ограничена публичност на декларациите за конфликт на интереси е стъпка напред](#)

Резултати от проучването на публикуваната информация в секция „Профил на купувача и обществени поръчки“

Ръководителите на административните съдилища и председателят на ВАС като ръководители на юридически лица със собствен бюджет, част от бюджета на съдебната власт, имат качеството на възложители на обществени поръчки по смисъла на Закона за обществените поръчки (ЗОП). Според чл. 36а във връзка с чл. 36 от ЗОП профилът на купувача, включващ обявленията, документацията, протоколите на комисиите при възлагане на поръчките и самите договори за обществени поръчки, се поддържа в Регистъра на обществените поръчки, част от централизираната електронна платформа за обществени поръчки. В предишни версии на тези разпоредби от ЗОП „Профил на купувача“ беше конкретна секция в интернет страницата на възложителите. Екипът на ПДИ смятаме, че публикуването на профила на купувача, обявленията, документацията, протоколите на комисиите при възлагане на поръчките и самите договори за обществени поръчки на интернет страниците на административните съдилища и ВАС е добра практика и включихме тези индикатори в проучването под номера С.5.35, С.5.1, С.5.2, С.5.3., С.5.4 и С.5.5. В същото време от проведените дискусии разбрахме, че в последните години много от административните съдилища не са имали отделен бюджет за обществени поръчки и нуждите им са били задоволявани на централно ниво от ВСС, който е провеждал такива. В отговора си до екипа на ПДИ Административен съд Сливен изрично посочи, че няма планирани, открити или приключили процедури за възлагане на обществени поръчки и няма публикувана информация, освен правилата по ЗОП.

Резултатите от проучването показват, че общо осем съдилища за публикували обявления за обществени поръчки. От тях общо три административни съда – Перник, Пловдив и София-град и ВАС са публикували документи от всички посочени категории.

**ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ ОТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА
И ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД**

Доклад с препоръки

© Програма Достъп до Информация, 2022

© Авторски колектив:
адв. Александър Кашъмов
адв. Кирил Терзийски
адв. Стефан Ангелов

© Оформление: Адриана Иванова

Издава

Програма Достъп до Информация

Бул. „Васил Левски“ 76, ет.3, ап.3

1142 София тел./факс: (+ 359 2) 988 50 62, 986 77 09, 981 97 91

ел. поща: office@aip-bg.org

www.aip-bg.org

ФОНДАЦИЯ ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

е българска неправителствена организация основана през 1996 г., за да подпомага гражданите при търсенето на обществена информация и подтиква публичните институции към прозрачност.

Цели

ПДИ подпомага упражняването на правото на информация. ПДИ насърчава търсенето на информация чрез гражданско образование в областта на свободата на информация.

ПДИ работи за увеличаване на прозрачността в работата на институциите на централната и местна власт.

Дейности

Наблюдение на законодателството и практиките по достъпа до информация. Правна помощ в случаи на търсене на информация. Обучения в областта на достъпа до информация. Разяснителни кампании за достъпа до информация

ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

е член на международната Мрежа на застъпниците за свобода на информацията (FOIANet), на мрежата Инициатива за достъп (TAI), на Европейската мрежа за граждански свободи (ECLN), на Мрежата ATLAS и Мрежата на изследователски центрове на демокрацията (NDRI). ПДИ поддържа мрежа от журналисти във всички областни градове в България.

През 2005 г. международната фондация за икономически изследвания „Атлас“ удостои Програма Достъп до информация с две от най-престижните награди за принос в изграждането и поддържането на принципите на демокрацията и пазарната икономика – наградата „Темпълтън“ в категорията „Етика и ценности“ и за цялостно институционално развитие.

През 2010 г. ПДИ получи почетен знак за утвърждаване авторитета на Комисията по досиетата.

През 2011 г. гражданско сдружение Видовден“ отличи ПДИ с годишната награда „Видко“ за приноса ѝ за повишаване на познанието и упражняването от гражданите на правото на достъп до информация от държавни органи.

През 2011 г. ПДИ получи специалната награда „Човек на годината“ за цялостен принос към защитата и утвърждаването на правата на човека в България, връчвана от Български хелзинкски комитет. През 2013 г. ПДИ бе удостоена със символа на Сметната палата и Грамота за принос за по-голяма публичност и прозрачност на институциите в България и съдействието за повишаване на информираността на обществото.